

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea Unirei
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Macedo-Românii.

— Noua împărțire ce s'a făcut
fraților noștri din Macedonia, sub
actualii stăpânitori. —*București, 17 Maiu v. 1914.*

Nenorociților noștri frați din Macedonia nu le-a fost de ajuns împilările și numeroasele asasinat din anul 1906—1907, din partea bandelor de antați greci, cari năvăliseră, ca niște lupi turbați, prin comunele românești, devastându-le și suprimând o mulțime de fruntași, a trebuit să îndure și anul de groază și sânge 1912—1913.

Înainte de a se declara războiul balcanic, care a pricinuit cele mai mari dezastre, din cauza poștei de cucerire și mărire, iar nu de eliberare, a populațiilor creștine de sub regimul turcesc, de cătră așa zisele state creștine, care sub masca sfintei cruci, au săvârșit ne mai auzite cruzimi atât în contra populației mohamedane, cât și în contra creștinilor de altă naționalitate cu a lor, în Macedonia era liniște.

Ne așteptata izbucnire a războiului a căzut ca un trăsnet din cer pentru frații noștri; deoarece știau de mai înainte ce soartă îi așteaptă.

Tendențele statelor beligerante le cunoșteau, că după distrugerea autorității turcești în Macedonia, va urma, cât mai curând, și nimicirea lor ca neam; de aceea noi toți Români-Macedoneni am protestat și intervenit, pe lângă cancelariile marilor puteri, prin delegații noștri: Dnii Murnu, Iulius Valaori și Papahagi, a nu se împărți provinciile răpite dela turci între beligeranți: ci să se înființeze un stat autonom, sub protecția puterilor europene.

Cu chipul acesta încetau antagonismele dintre: greci, bulgari, sârbi, români, albanezi și mahomedani.

O eră de liniște și progres era

să fie în nenorocita de Macedonia, iar Europa nu mai avea prilej să asiste la noi turburări, ca cele actuale din Albania; și poate în viitorul cel mai apropiat, vom avea de nou turburări și în Macedonia, unde vulcanul clocoțeste și gata să facă erupție.

Plângerea noastră n'a fost ascultată și areopagul European ne-a împărțit în patru părți, dându-ne plocon beligeranților.

Ce vedem astăzi după un an de stăpânire a beligeranților?

Nimic bun, decât descurajare complectă pe toată linia.

Făcând o comparație între noi stăpânitori și Turci, din punctul de vedere etnic, declarăm, fără înconjur, că pentru noi nimicirea Turcilor a fost un desastru și iată pentruce:

Sub regimul turcesc, elementul român se găsea compact, se bucura de oare-cari privilegii, acordate prin firmele împărătești, administrându-se prin comune singuri, fără vre-un amestec din partea Turcilor, plătind în schimb un mic impozit, numit *haraci*.

— Existența noastră ca neam nu ne era periclitată: deoarece Turcii nu ne impuneau cu sila a ne cultiva și închina pe turcește, după cum obișnuesc a face unele state creștine. — Instituțiunile noastre culturale și religioase erau conduse și administrate de noi. — Când arhierii greci și bulgari, (ca mitropolitul bulgar Sinesie din Ohrida, care s'a încercat a ne impune să introducem limba bulgară în bisericile și școlile noastre din Ohrida) interveneau pe lângă autoritățile turcești a ne împedea și răpi drepturile noastre legitime, Turcii, acei Turci păgâni și barbari, cum erau calificați de greci și bulgari, se pronunțau mai în totdeauna în favorul nostru. — Un exemplu, între multe alte exemple, aduc aci cazul cu preotul român Nicola Gh. Nanci, din comuna Gopeși, care citind de pe amvon evanghelia în limba românească, înțeleasă de în-

treaga populațiune, și-a atras urgia arhierelui grec de pe vremuri Alexandros, mitropolitul eparhiei Prespei și Ohrida, care nu numai că l'a făcut argos, împedecându-l a mai săvârși serviciul religios, dar l'a și reclamat autorităților turcești din Bitolia, ca un turburător și periculos ordinii publice, pentru crima, că a citit evanghelia în biserică pe românește.

Arhierul grec, împreună cu ocolii săi, urmăreau depărtarea preotului din comuna Gopeși, dar autoritățile turcești nu i-au făcut pe plac; deoarece din interogatorul luat, au dat dreptate preotului și însuș guvernatorul turc Halil Rifat Pașa din Bitolia se adresează preotului român în fața arhierelui grec cu cuvintele acestea: „Dacă sfinția ta și enoriașii tăi nu cunoașteți altă limbă, decât pe cea românească; du-te înapoi în comuna ta și închină-te lui Dumnezeu în limba ta românească; și dacă pe viitor s'ar încumeta cineva să te împedice, să vii numai decât la mine“.

Iată cine au fost Turcii așa de mult detestați de greci, bulgari etc.

Dela încheierea statelor creștine din peninsula-Balcanică, pentru care noi Românii am contribuit foarte mult; și mai ales pentru greci, cari astăzi ne suprimă pe fruntași, elementul român a fost și va fi pe viitor în continuă luptă, apărându-și drepturile naționale călcate de oricare stăpânitor.

Existența noastră ca națiune distinctă în Macedonia și celealalte provincii ne este confirmată nu numai prin firmanul din 10 Maiu 1905, dat de cătră fostul sultan Abdul Hamid, dar și prin tractatele de pace dela Londra și București din anul 1913.

Atât Grecii, cât și Bulgarii ne-au contestat numărul nostru, întrebunțând toate mijloacele permise și nepermise spre a ne micșora numărul.

Ca dovadă, că elementul român este foarte numărös în Macedonia, dau aici o statistică făcută de diferiți sa-

vanți străini și Români, cari au vizitat pe frații noștri. — Unii din scriitorii străini fie din neștiință de cauză, fie influențați propagandiștii greci și bulgari, ne socotesc la câteva mii.

Scriitorii străini: *Ami Boué* în cartea sa »La Turquie d'Europe« spune, că numărul Românilor din Macedonia este de 600,000; *Hahn* în cartea sa »Albanische studien« spune că este de 500,000; *Leake* în cartea sa »Travels in Nozthern grece« la 500,000; *Jouquiere* în »Histoire de l'Empire ottoman« la 900,000; *Aber Hovelarque* »in Lanques, races, nationalites« la 400,000; Un diplomat în cartea sa »Les grecs a toutes les e'poques« la 1,800,000; *Picot* în »Les Roumains de Macedoine« la 800,000; *Pouqueville* în »Voyage en Grèce« la 1,200,000; Consulul Italian din Bitolia, în raportul său către guvernul Italian, spune, că numai în vilaetul Monastir sunt 140,000 de Români; *Baron von der Golz* — pașa organizatorul armatei turcești, care a cutreerat toate provinciile Turciei europene, ridică cifra Românilor la 800,000.

Scriitorii greci și unii străini induși în eroare: *Nicolaide* în »La Macedoine« la 100.000. *Rizu Bangabé* în »Revista Paudora« la 600.000. *Veigand* profesorul dela facultatea din Leiptzig în »Arumunen« la 150.000. *Bianconi* la 75.000. *Alberic Cohnet* la 20.000.

Scriitorii români: *Nicefor Bălăcescu* în »Românul« la 2,800.000. *Dimitrie Bolinteanu* în »La românii din Macedonia« la 1,200.000. Astfel împărțiți: Macedonia proprie zisă 450.000 români. Tesalia 200.000 români. Epir și Albania 350.000 români. Grecia proprie zisă 200.000 români.

Nenițescu în cartea sa »dela românii din Turcia« dă de 863.000 astfel împărțiți după regiuni: românii din Meglania 27.000. Românii Epiroți 170.000. Români Voscopoleni 42.000. Românii Gramosteni 48.000. Românii Albano-Vlahi 200.000. Românii Târșaroți 210.000. Românii Olimpiani 32.000. Românii Sereșiani și pe lângă Mesta 32.000.

Acum făcând o comparație de numărul românilor, dintre toate țifrele de mai sus cea mai apropiată de adevăr, este cea propusă de *Baronul von der Goltz*-pașa, care a trăit mult timp în Turcia și s'a interesat mult de noi românii.

În viitorul meu articol voi alătura și o listă de toate comunele pur românești, neamestecate cu alte naționalități, precum și localitățile, unde se află români, amestecați cu alte neamuri, din cele cinci vilaete Macedonene, precum și din provincia Tesalia, care prin tractul din Berlin, a fost anexată Greciei.

Dimitrie Pilița,
macedo-român.

Revizuirea legilor școlare apponyiane. După cum cetim în semioficiosul »Bud. Tud.« ministrul instrucției *Jankovich Béla* pregătește un nou proiect de lege privitor la schimbarea legilor școlare apponyiane. Schimbarea să va face în legătură cu proiectul despre reforma administrativă. Ministrul a designat spre scopul acesta o comisie specială, a cărei viceprezident este secretarul de stat contele *Klebersbery Kuró*, iar membri consilierul ministerial *dr. Neissler Antal* și inspectorul regesc *Hidasi Sándor*.

Camera ungară va ținea Vineri în 5 Iunie ședință formală, cu care ocaziune ministrul de interne *Sándor János* va prezenta proiectul reformei administrative.

Apărarea Ardealului. Reuniunea ardeleană maghiară — *Erdélyi szövetség* — ține în 7 Iunie o mare întrunire la *Oșorheiu*, cu scopul de a se lua hotărâri privitoare la întărirea strategică a Ardealului. Convocatorul cuprinde o serie de puncte, a căror rezolvire, se lasă în competența adunării. În fruntea mișcării stă cunoscutul *Apáthy István* din Cluj. Convocatorul lamentează, că Ardealul nu este îndeajuns întărit și pregătit la eventuală invazie. În Ardeal de abia sunt concentrații câteva mii de ostași în mare parte Români comandați de ofițeri Români readuși după moartea lui *Banffy*, iar în Ardeal. Cer dislocarea regimentelor românești prin alte părți în locul lor să fie aduse regimente ungurești și ofițeri maghiari din Ardeal. Comanda militară supremă, să fie mutată la Cluj, ori *Vasarhely*; iar strămtorile munților dealungul Carpaților să fie întărite. În legătură cu aceasta mai pretind altă lege electorală care să fie cu deosebită considerație la interesele maghiarimii din Ardeal.

FOIȚA.

Scrisoare către o prietină.

Scumpă Eleonoră!

Abia au trecut câteva zile de când ne-am despărțit și iată-ți scriu. Nu te vei mira de graba asta, doar bine mă cunoști și știi câte nimicuri am să-ți spun. Numai — cât azi mă abat dela datină și: vreau să fiu serioasă. Imi reamintesc schimbul de idei ce am avut referitor la chestia femeiască, care în timpul din urmă ridică tot mai multe valuri de agitație...

Pornind de aici nu pot să-ți spun cât de mult m'a însuflețit *Sylvia Panckhurst* cu conferințele ei. Meditând asupra tăriei și curajului cu care luptă ea și tovarășele ei pentru anumite drepturi, — să zicem, că numai pretinse — m'am pus pe gânduri. Bine! Dar nu-ți aduci aminte de câte ori vorbeam cu o anumită invidie despre bărbați: de ce au o putere de muncă și o voință mai tare decât noi? Știm, că ei au un scop, o țintă, în lupta vieții pot fi mulțamiți trudind și asudând, până când nouă ne revine o parte de tot nelăsămănată din lupta pentru existență.

Gândindu-mă asupra acestora cred, că și noi putem lupta numai să vrem. Acolo-s englezele, care pot susține lupta cu bărbații politici a unui stat.

Știi ce mi-a venit în minte? Ceva interesant, ceea ce ți-o scriu și ție și de o aprobi — avem să devenim — „sufragete“. Vrei? Câte planuri nu am făcut amândouă? Câte nimicuri nu am isprăvit? Ne cunoaștem atât de bine una pe alta, încât nu-mi vine să despez de reușita planului ce-l vom întreprinde. Tocmai de aceea, de ce nu am putea să ne întovărășim — la început amândouă — mai apoi tot mai multe fete și- să falfăim și noi steagul feminismului. Vei râde poate, dar te rog nu-ți pierde pa-ciința, ci așteaptă sfârșitul. — La ce să luptăm pentru vot? vei zice — când la noi nici bărbații nu-l au respective nu se pot folosi de el? Așa e. Nu acesta are să fie programul nostru. Revista „Viitorul Româncelor“ din Țară m'a convins, că vrând femeile române să lupte pentru atari drepturi au rălăcit frumusețea și deși revista e condusă de o femeie ca dsoara *Adela Xenopol*, faptul acesta nu le împedecă să nu se facă de — răs. Le cunoști programul, e scâlcit de tot și sunt de părerea, că o fată binecrescută nici rosti nu l-ar putea fără să nu roșească. Cum zic, din revista amintită am cunoscut, că e cu totul greșit terenul și calea, pe care cred femeile din Regat să-și elupte „drepturile“.

Înrolarea noastră de „sufragete“ are să aibă alt caracter decât cel amintit.

Planul meu în rândul prim să referețe la fetele de preoți și are o nuanță atât de particulară încât nu putem imita nici pe engleze, nici pe americane, ci avem să muncim între împrejurările pe cari le găsim numai și numai în satele noastre. Femeile dela oraș de când s'au constituit în reuniuni, țin serate și prelegeri, aranjează petreceri, au biblioteci etc. Vrem să lucrăm și noi ceva, că avem inimă și interes — și o bună doză de ambiție și că reușim să suntem convinsă.

Vezi dragă ce fire șoadă am? Tot vorbesc, că isprăvim și putem isprăvi, când colo nici nu amintesc ce.

Iată la ce țintesc: Noi fetele de preoți, să ne deschidem în fiecare sat o țăsătorie, unde adunând în jurul nostru femei și fete, să-le arătăm și să-le instruăm cum să-și facă și ele costume naționale. Crezi, că nu ar fi o misiune în rândul prim femeiască, apoi națională, să le poți face să părăsească portul, care să pocește din zi în zi, și în locul lui să introduci unul din costumele noastre mai românești și mai răspândite? O cât de mare ne-ar fi mândria! Mergi spre ex. la biserică însoțită să zicem de 10 fete, toate în costum de pădureancă pe unde nici nu s'a pomenit de cătrintă? Nu am fi fericite văzând cum îl îndrăgese din ce în ce mai mult și să răspândește mai

Comentări în jurul disolvării adunării dela Alba-Iulia. Un distins politician român ne comunică următoarele privitor la disolvarea adunării dela Bălgrad.

Imprăștierea adunării a venit pe atât de neașteptat, încât nu trebuie o deosebită pătrundere a situației, ca să se vadă intențiile cărmuirii în aceasta privință. Abstrăgând dela tactica pe care guvernul o pune în practică de pe acum, ca să-și ușureze situația față de opoziție la alegerile anului viitor, s'a disolvat adunarea mai ales de teama rezoluției, ce era să se ia cu acest prilej. Guvernul nu a voit, ca o adunare românească de popor să consunțască hotărârile comitetului național privitor la organizația partidului. Ca să se vadă și de aci, că guvernul a recunoscut existența partidului național, dar cu anumite gânduri rezervate.

Cum interpretează prelații rom. cat. noua ordinațiune ministerială de catehizație. Episcopul rom.-cat. din Besztercebánya, Radnai Farkas a publicat ordinațiunea ministrului Iankovich despre limba de catehizație cu următorul adaus:

Ordinațiunea ministerială de mai sus consideră instrucția în limba maghiară a religiei pentru toți școlarii de naționalitate maghiară obligați a cerceta școlile populare, de obligatoare între toate împrejurările. Dar nu eschide susținerea acelei practice, care din punct de vedere al patriotismului este de dorit a să conserva și pe mai departe ca școlarii de limba nemaghiară ai institutelor amintite în ordinațiune, într'u cât gradul de pricepere și cunoștința limbei maghiare îi ajută, să învețe când instrucția maghiară nu periclitează succesul catehizației și după aceasta în limba maghiară *Catechismul și Etica*, respective — pe lângă instrucția

limbei maternă — să învețe și unguște adevărurile principali de credință și rugăciunile mai de seamă.

„Normativ arhidiecezan“.

Mărturisesc sincer că-mi vine greu să mai vorbesc sub acest titlu, dar ca se nu peară „diagnoza“ dată de mine „greșită“ și „receta nefolositoare“ țin să fac unele lămuriri la cele scrise de mine în nr. 16 al „Unirei“, și în rândul al doilea și unele observări la proiectul ce se propune căruia îi cunosc acum nu numai bazele, ci și expunerea însăși.

I.

Prin cuvintele: „Apoi să nu fie cu supărare eu, cred, că norocul numai la loterie are să joace rol, beneficiile nu-i iertat să se dea celor mai „norocoși“, ci celor cari s'au învrednicit de ele prin muncă, prin suferință și prin micimea beneficiului anterior“ („Unirea“ nr. 50 art. „Normativ arhid.“) mi-se atribue mie susținerea contrarului adevărului de mai sus, ca și când eu ași fi susținut că nu munca și peste tot meritele, ci norocul are să joace rol la conferirea beneficiilor. Cred că pentru cei cari au cetit cu luare aminte cele scrise de mine, nu-i nevoie să înzist mult că înțelesul vorbelor mele e că între cei egali cel ales a fost norocos, iar „ca se purtăm mai cu ușurință procedura superiorității, se lăsăm se încolțească în inima noastră nădejdea că la alta conferire vom fi mai norocoși.

„In „Unirea“ până la nr. 16 apărut numai un normativ și bazele celui al 2-lea pe cari Amar le ia drept Normativ și îl osândește înainte de-al cunoaște“. Se poate, că am zis acelor baze normativ, dar de osândit n'am putut osândi ceea-ce nu cu-

noșteam, ci am osândit — și cu mine mulți alții, bine înțeles nu publice, — bazele adevărate felul cum au fost împărțite parohiile în clase, amintind așa în trecut că unele parohii puse în clasa IV-a cu același drept puteau fi puse și în cl. I. Dacă Henigul a putut fi pus lângă Dumitra, Drâmbar și Oarda-de-sus cu același drept putea fi pus și lângă Cut, căci în același raport de superioritate stă față de cele dintâu în care raport de inferioritate stă față de cea din urmă.

Am amintit că și alții au osândit împărțirea parohiilor făcute în nr. 8 al „Unirii“ însă nu publice, ci privat. Eu cred că și autorul împărțirii va fi auzit destule desaprobări și nici nu-i mirare câtă vreme însuși recunoaște că „asupra înșirării cutărui beneficiu într'o anumită clasă din proiectul de față se poate vorbi mult; multe vor fi greșite împărțite; principiile clasării încă pot fi necomplete“.

Că Sântimbru în senzul normativului fratelui V. Cerghizan putea fi conferit și cum s'a conferit de fapt o recunosc, bucuros și eu nici nu în contra acestui fel de conferire am luat poziție, ci în contra felului propus de fratele — s. p. Neg însă că n'ar fi trebuit să se țină cont de afacerea cu casele parohiale „de cari trebuie să se îngrijească poporul îndemnat de preotul antecesor, iar acesta silit și controlat de „ochiul concurent“ și o neg aceasta pentru-că la ori-ce conferire nu trebuie ținut seamă de starea ideală cari ar fi trebuit să fie, ci de cea mizeră care este.

„Oare afirma-va fratele Amar și despre schița mea de normativ că „stinge focul sacru al jertferei preotului, încâtușează toată dragostea de înaintare și de muncă etc.“ Nu. Părerea mea despre aceasta schiță o rezum în următoarele:

tare pe zi ce merge? Ne-ar trebui o răsplată mai mare decât conștiința, că am făcut un bine?

Și fericite de reușita primului pas de nu am merge și mai departe? Femeile dela oraș țin conferențe, serate, joacă rol, de ce nu am putea și noi? Părinții noștri, — ca preoți desigur ne-ar sprijini cu bucurie planul de a înființa în comună „Reuniune de femei“ cu caracter religios — în onoarea Vergurei — și aici ni-s'ar deschide un și mai vast teren de muncă. Azi — după cum știm în Provincia metropolitană sunt cam la 100 reuniunile de cari vorbesc, dar cred, că nici una nu e întemeiată și condusă de fata preotului, ci de alții. Aici am putea să venim cu ceva nou. Le înființăm noi, le conducem noi? E mai multă însuflețire în cineva decât în noi? E cineva mai zelos și neobosit decât noi — având inima încălzită de tot ce e bun și frumos, nobil și sfânt.

Apoi e ceva mai frumos decât să te vezi urmată și iubită de toate femeile din sat? E ceva mai nobil decât a împărtăși din tezaurul cunoștințele noastre atâtea suflete seci și a încălzi atâtea inimi pline de răceală. Admirăm eroismul și însuflețirea apostolilor și iată și nouă ni-se dă prilej de apostolie. Inchipuiește-ți, că în fiecare lună conduci femeile la ascultarea Paraclisului, le conduci cât de des la s. mărturisire și la cuminecare încă și mai des — și crezi, că nu vei fi mângăiată și fericită? Vieța ma-

melor influențează asupra copiilor și soțiile bune induplecă la virtute și pe bărbații lor și în scurtă vreme te trezești, că ai reformat satul...

Aici am mai putea face ceva național. Cred, că-ți aduci aminte de odăjdiiile — lucrute de o atare reuniune — cele admiram la expoziția dela 1911 din Blaj. Ar țese și Reuniunea de sub conducerea noastră și pe lângă un preț neasămănat mai mic, am avea odăjdii și mai frumoase și mai trainice pe lângă aceea și mai românești...

Ți-leam scris acestea fără să am pretenția, că-ți spun ceva nou. Reuniuni după cum am zis mai avem, dar nu sunt organizate și conduse de fete, deși cred, că nime nu ar lucra cu o râvnă mai sfântă decât noi.

Ce crezi e bun planul acesta? Îți aștept cu nerăbdare răspunsul și sperez să ajungem în curând la o înțelegere comună. Tu ești atât de însuflețită încât nici prin minte nu-mi trece, că te vei retrage dela o greutate ca asta (căci la urma urmelor fie cât de mare plăcerea de muncă, dar tot nu poți zice, că e lipsită de greutate, mai ales în cazul nostru).

Ar fi o singură obiecțiune: Bine! Facem, isprăvim și pe când am ajunge la ceva rezultat ne mărităm și părăsim țesătoria și părăsim reuniunea, căreia i-am dat naștere și am crescut-o. Eu cred, că gândul acesta nu are să ne stângenească. E vorba, că sămânța bună aruncată odată nezmintit

și va aduce roadele sale, indiferent, că vom secera noi sau alții. Și apoi chiar măritându-ne ce crezi nu ne vom aminti totdeauna cu plăcere de vremea când am făcut și noi apostolie românească și creștinească?

Ce zici?

Să nu crezi Eleonoră dragă, că înrolându-ne sub steagul de muncă vom deveni așa de reci și serioase ca englezele și cred, că nici nu vom fi ca niște călugărițe, ci vom rămânea tot cum am fost, vom avea destulă vreme și pentru nimicurile plăcute, dar la tot cazul vom fi mai vesele, că am putut face un lucru bun. Cum zic, toate acestea nici prin minte nu mi-ar fi venit să ți-le scriu, de nu te-aș cunoaște așa de bună, însuflețită și religioasă precum ești.

În nădejdea, că-mi vei răspunde cât de îngrabă te sărută

A ta
Elenă.

Cugetări.

Culese de I. P. C.

Înțelepciunea e o prerogativă a sufletului — liberă și independentă, nu se poate cumpăra cu bani și cu mulțimea oamenilor.
Sf. Ion Gurădeaur.

II.

„Normativul propriu zis“ cu atâta calculi matematici la prima vedere îți face impresia că totuși să poate face ceva și că de-acum e gata cu lamentările, a înviat dreptatea, care o să multumească pe toți.

Cu toți anii fictivi și reali, cu toate clasele și sub clasele „la un eventual concurs 3 frați ar prezenta motive egale pentru reușită“ și „în cazul acesta cumpena s'ar putea pleca în favorul celui cu calculi buni în absolutoriu, ori în celui cu familie mai grea, ori în partea celui care ar avea ceva legături materiale locale“.

Acum din acești 3 frați, care e cel mai vrednic, ca nu cumva să fie ales cel norocos, că nu-i la loterie, căci unul are familie mai grea, altul calculi mai buni, al treilea interese materiale legate de beneficiu din vorbă. Totuși superioritatea va trebui să aleagă numai unul și cu cât au fost cei 3 mai legitimați a primi beneficiu în sensul normativului cu atât le-a fi mai zgomotoasă lamentarea celor 2, că pentru-ce chiar al 3-lea a fost ales.

Dar se zicem — precum de fapt și este — că acest cas e prevăzut numai ca o întâmplare și în realitate ar obveni rar sau chiar deloc, și că în marea majoritate a cazurilor am avea conferiri mai corespunzătoare meritelor, fiind preoții și parohiile clasificate. Dar chiar clasificarea aceasta e foarte grea și cu neputință de-a fi făcută pe dreptate. Repet ce-am zis și în trecut, că de-ar face fiecare preot o clasificare a parohiilor — sau fiecare Sinod protopopesc una — fiecare clasificare ar fi alta, pentru-că zice propunătorul acestei clasificări: „Variația imensă a împrejurărilor naște neputința de-a trage limite fixe între singuraticile clase“. („Unirea“ nr. 7 art. „Normativ archid.“).

Iar greutatea cea mai mare și cu neputință de înfăptuit ar fi clasificarea preoților. Dacă se jignesc aspirații îndreptățite cel puțin se fac numai din caz în caz la conferirea beneficiilor în 10—20 de cazuri pe an, pe când clasificarea preoților ar trebui făcută sau din an în an sau la la intervale foarte scurte. Câtă amărăciune s'ar produce la clasificările aceste ne putem închipui ușor.

Ce protest energetic a ridicat învățătoria din țeara noastră, în trecutul proaspăt, când era vorba ca trecerea din o clasă de salarizare în alta să fie condiționată de calificarea făcută de superiori din caz în caz. Și să nu se creadă, că s'a protestat de teama de-a nu fi supusă controlului activitatea învățătorimii, ci de groază că aceasta clasificare nu să poate face decât omenește... iar erare humanum.

Ori-cine ar face aceasta clasificare din centru, sau comisii din provincie — n'ar putea-o face decât subiective, adică după părerea individuală a celor-ce o fac și aceasta ar fi cu atât mai cu neputință de a fi dreaptă cu cât sunt mai multe considerațiile de cari trebuie să se țină seamă. Muncă, rezultatul muncii, împrejurările între cari s'a muncit, sărăcie, calculi, diplome etc. toate ar trebui luate în seamă la împărțirea în clase. Și dacă s'ar ajunge la ceva ameliorare a împrejurărilor între cari să conferesc parohiile de bună seamă s'ar produce mai multă și mai stricăcioasă agitație cu ocaziunea clasificărilor.

Eu — de pildă — muncesc în liniște și cu stăruință în parohia mea cu singurul gând de a-mi face datoria și a plăcea lui

Dumnezeu, nu mă ispitește nici laudele oamenilor, nici gândul nici unei promovări, că deși e mic beneficiul parohiei, prin legăturile ce am — și de aceste sunt multe și dese — nu mă pot depărta de el; se vină acum normativul se mă pună — așa din bun senin — în rând sau chiar în urma unora, pe cari eu îi simt în toate privințele inferioari mie, pe cari însă unele aparențe — și sunt și de aceste — i-a ridicat în ochii celor cari fac împărțirea în clase. N'ar fi aceasta o jignire dureroasă și nefolositoare?

Dar se lăsăm cuvântul propunătorului: „Dacă se aplică oare undeva versiculul latin quis, quid, ubi, quibus auxilius, cur, quomodo, quando, în clasificarea preoților trebuie să se țină cont de fiecare slovă în accepțiunea-i cea mai riguroasă. De aici urmează greutatea — să nu zic imposibilitatea — de-a fixa criteriile după cari unul să fie înșirat în clasa aceasta altul în cealaltă“. („Unirea“ nr. 11 art. „Norm. Arh.“).

Iată dar că însuși propunător clasificării crede că aceasta, e de o greutate mărginașe cu neputință. Iar dacă clasificarea este — zic eu — cu neputință, toate celelalte sunt vorbe une-ori frumos spuse, dar vorbe.

De încheiere, eu cred, că matematici nu se poate face dreptate, pentru-că trebuie ținut seamă de împrejurări pe cari nu le poți mărgini și cadra în calculi matematici, așa că eu cred și acum ca și la început, că ștergerea lamentărilor — se zicem — să poate face numai prin înclinarea sufletelor noastre spre o supunere fiască față de superiori și mai ales prin înclinarea sufletelor celor mai mari — dacă peste tot să poate grai așa — spre o considerație părintească față de noi și peste tot față de interesele bisericeii.

Ori-cum se vor înțelege, și chiar restălmăci, cele aici scrise, pentru mine e cel din urmă cuvânt în afacerea aceasta.

Amar.

Corespondențe.

Vizitație canonică în dieceza Lugojului.

Spuneam în scrisoarea din urmă că: la revedere. Voiesc să mă țin de cuvânt. După ce s'a ținut vizitație canonică în țara Hațegului P. S. Sa Arhiepiscopul s'a retras în liniștea adâncă din pașnicul lăcaș al mănăstirii Prislopului. Două săptămâni a petrecut în cea mai perfectă liniște în creerii munților. În cursul petrecerii P. S. Sale s'a ținut obișnuitul peregrinaj de primăvară.

Era în 24 Maiu. Vremea frumoasă. Miile de credincioși, încă de cu seară începură a se apropia de sfântul lăcaș. În seara praznicului 10 preoți cu Arhiepiscopul în frunte ascultă mărturisirile credincioșilor. Se ține „paraclisul“, predică Arhiepiscopul, indemnând credincioșii la cultivarea cinstei Preacuratei, dulcii noastre Mame. Cerul senin este împesțit de mulțimea stelelor, ce-și revarsă blânda lumină. Vântul lin dulce în depărtare, glasul dulce al celor ce în biserică „Precestei“ se roagă cu glas cucernic zicând: „ocrotitoare Maria, una curată și preabinecuvântată“... Se mai aud și ul-

timizele acorduri ... lumea obosită de greutatea muncii săvârșită se dă odihnei, ... care pe unde poate, căci e primăvară, timp frumos, când „toată tufa dă sălaș“.

În zori de zi în dese stoluri sosesc cele credincioșilor, mai întâiu răslet, dar mai apoi cu frumoase și imposante procesiuni cu preoții în frunte. Întâiu sosește procesiunea dela Triștea, vre-o două mii de oameni cu 7 preoți în frunte; cum și ceidela Hațeg, cu vicarul Hațegului și preoțimea tractuală, procesiunea din jurul Orăștiei și preoțimea din acele părți cu Iosif Petean în frunte, teologii din Lugoj, cam patruzeci la număr cu duhovnicul lor Atanasie Roșca și rectorul dr. Radu în frunte ... nu lipsesc nici Jievii... Abia sosesc cei din Bouțar cu zelosul preot Măxeriu în frunte, când iată că de pe coastele dinspre răsărit se ivesc Ghelărenii, cu Păr. Bodocan. Se începe a liturghie pontificată de P. S. Sa arhiepiscopul, predică Păr. Egumen Leon Manu, iar după terminarea s. slujbe, cum au venit, cu propori în frunte, între frumoase acorduri se depărtează toți în toate părțile. La orele 4, liniștea iese în a ei stăpânire jurul Mănăstirii.

Miercuri, în 27 Maiu, Arhiepiscopul scoabară la Hațeg, iar de aci însoțit de păr. canonic Popoviciu, vicarul Teofil Crișan, prof. de teologie Romul Crișan, avocatul dr. Victor Bontescu, protonotarul orășaneș Emil Socaciu, apucă drumul apostolicesc pe valea Jiului. Da, pe frumoasa și încântătoare vale a Jiului. Trenul înaintează în paș cumpănit, fiindcă trebuie să urci până la cetatea Boli, la înălțime de peste 700 m. peste suprafața mării. La fiecare gară, preotul din sat în funtea poporenilor primește pe Preasfințitul arhiepiscop. În gara din Petroșeni Arhiepiscopul se întretine nițel cu preoții și laicii ce l-au întâmpinat, dar fluieratul trenului, dă semnul, că trebuie să continue calea. Sunt orele 5 după amiază, când un lung șuerat dă semnul, că suntem ajunși la destinație, în Lupeni. La gară întâmpină protopopul-paroh al locului Nicolae Jugrar. E curioasă varietatea porturilor din aceasta vale. Portul frumos al băstinașilor e împesțit cu mulțimea porturilor din aproape toate ținuturile locuite de Români. Nici nu trebuie să ne mirăm, doar suntem pe valea Jiului, care în timpul din urmă a luat un avânt cu adevărat american. Minele bogate în cărbuni de piatră pe zi ce merge atrag tot mai mulți oameni muncitori. Ad, privind la băstinași și la cei veniți, privind contrastul dintre locuințele, obiceiurile, modul de traiu, moralul locuitorilor autohtoni și a „veniturilor“, îți face impresia unei lupte crâncene între două lumi. E mare teamă, că din aceasta luptă noi vom ieși biruiți.

Ai noștri încetul pe încetul sunt apropiați, ajung la bani destul de frumoși. Dar ei cari erau dedați la traiul patriarhal a celor-ce trăiau din prăsierea oilor, nu știu prinde situația, banii se duc iar ei încetul pe încetul ajung la soartea străinilor, cari au inundat aceste plaiuri. Însoțit de mulțimea credincioșilor noștri, la cari se alătură și rutenii pripășiți pe aici, pentru cari fiertatul Iaczkovics voia să facă parohie ungurească. Arhiepiscopul înaintează către biserică. La poartă triumfală așteaptă inginerul I. Bociat, curatorul bisericii noastre, care în alese cuvinte bineventează pe Parintele, care cu dragoste aleargă la aceia, cari au mai multă lipsă de cuvinte de îmbarbare. Răspunde Arhiepiscopul

adânc emoționat asigurându-i despre părinteasca purtare de grije. După vecernie, se intrunesc cu toții la masa pâr. protopop Zugrav. Joi, e ziua Înălțării Domnului. Biserica e azi plină. Sf. Liturgie e pontificată de Preasfinția Sa, care după sf. Evanghelie ține o acomodată și preafumoasă predică. După terminarea sf. Liturgiei urmează vizitația canonică, câteva vizite pela credincioși de ai noștri și autorități, apoi vizită la școală. După prânz, în decursul căruia s'au ținut un potop de toaste, Preasfinția Sa cercetează spitalul, unde cu fiecare morbos schimbă câteva cuvinte, pe toți îi mângâie, îndemnându-i să poarte cu răbdare crucea suferințelor. Aceasta atenție a Arhiepiscopului a impresionat mult și pe străini, mai ales că nici unul dintre Păstorii streinilor, cași nu demult cercetară aceste părți, nu și-a adus aminte și de ce bolnavi. Vineri, de cu bună dimineața pornește episcopul cu întreaga suită la Uricaini. Aceasta puternică parohie, care aproape de un an a stat fără păstor. În urma denumirii zelosului pâr. Zugrav de protopop al Jiului, se extinde pe un teritoriu aproape de 8 klm. Preasfinția Sa este întâmpinat de unul dintre învățători. Se face sf. Liturgie în mica biserică de lemn tixită de creștini, cari „tunau la vale“ de pe toate dealurile, după sf. Evanghelie predică arhiepiscopul, îndemnându-i să continue cu adunarea cheltuielilor de lipsă pentru un nou lăcaș al Domnului. Și de fapt, pe cât de onest lucru a fost zidirea unui singur edificiu pentru școala cu două puteri didactice, pe atât de nimerită este nisuița de a zidi o singură biserică mare și frumoasă, în mijlocul satului, accesibilă pentru toți credincioșii. După sf. Liturgie vizitație canonică, apoi vizitarea școlii, unde se ține și examenul, cu frumoase rezultate. După prânz, se face vizitația canonică în Bărbăteni, iar de cu seară se înapoază cu toții la Lupeni. Sâmbătă dimineața sf. Liturgie pontificală se ține în Păroșeni. După evanghelie predică Arhiepiscopul. Terminându-să sf. Liturgie se ține vizitația canonică, apoi prânzul. După prânz Preasfinția Sa se mai întretine puțin cu credincioșii, cari nu voiau să se depărteze la vetrele lor, deși era zi de lucru. Ne întoarcem cu toții la Lupeni, pachetăm cu grabă, apoi la gară. Trenul se pune în mișcare, poporul cu lacrimile în ochi privește la trenul care duce din mijlocul lor pe Părintele bun, care le-a adus atâta bucurie și mângâiere. Ei mângâiați și întăriți pe rând, câte unul încep a se depărta pela casele lor, ca să-și vadă de lucru, iar noi ne continuăm drumul către Petroșeni.

Peregrin.

Diverse.

Misiuni în Tâmpăhaza. În 6, 7 și 8 se vor ține misiuni populare în biserică gr.-cat. din Tâmpăhaza, al cărei titlu e P. Sfinția Sa Episcopul Dr. Demetriu Radu. Decând s'a zidit această grandioasă biserică pentru care marele fiu al acestei comune a cheltuit peste o sută de mii Cor. — e a treia vară că se țin misiuni, la dorința expresă a aceluia, care dorește, ca nu numai zidurile să fie pompoase ci și sufletele credincioșilor din aceea comună și jur să strălucească în lumina credinții și a vieții adevărat creștinești. E de dorit, ca

preoțimea să meargă la aceste misiuni în fruntea a lor cât mai numeroși credincioși, căci de sigur se vor reîntoarce de acolo, re-creați și întăriți sufletește.

Scrisoarea lui Gerovski către contele Tisza. Medicul Gerovski, din Petersburg, a trimis unui ziar de seara un articol mai lung, intitulat: Scrisoare deschisă către contele Stefan Tisza, ministrul președinte. Amintește aici Gerovski, că acuza contelui aruncată deputatului Vaida, că ar ținea legături intime cu el, nu este adevărată, El vrea e medic de scâlzi, ca și Vajda. Din contră, scrie Gerovski, a fost mai demult în relațiuni intime cu ai lui Tisza. Frații Gerovski sunt nepoții lui Dobranski Adolf, în contra cărnii Coloman Tisza a făcut arătare guvernului austriac pentru tradare de patrie. Precând Coloman Tisza înainte de această arătare, trăia în strânsa prietinie cu Dobranski, — Gerovski mai declară, că el nu e panslav și nu agită contra monarhiei, ci contra sistemului Tisza.

Cine sapă groapa...

Primul concurs sportiv român, s'a ținut Duminecă în 31 Maiu la Orăștie. Intrecerile s'au început cu matchul de football, între trupa universitarilor noștri din Budapesta, clubul „Petru Maior“ și clubul sportiv român din Arad „Gloria“. Rezultatul 3: 2. Locul acesta a atras atențiunea publicului, prin frumuseța și prin peripețiile sale variate; a durat 2 ore. Au urmat apoi *asalturile de scrimă.* În aceste universitarii noștri de asemenea au dovedit multă elascitate și celeritate în mișcări. Primul în aceste asalturi a ieșit Mircea Prișcu stud. în filosofie.

La gimnastică la aparate — fus și paralele au participat trei tineri, cari, cu toții au frapat publicul cu producțiile îndrăznețe și frumoase.

A urmat trânta și în fine întrecerile s'au terminat prin lupta de box între Virgil Salvan și Tarquiniu Prișcu.

S'a încasat suma de 700 cor. Seara în sala hotelului „Central“ a urmat dans.

Să înmulțesc crimele. În zilele acestea a apărut așa numita carte vânăta, care ne prezintă activitatea poliției din capitala noastră, în decursul anului 1913. Noi nu am avea nici un motiv de a ne opri asupra ei, dacă cartea aceasta nu ar scoate la iveală unele date foarte triste, pentru veacul în care trăim. Din raportul acesta se constată adecă că în anul 1913, poliția a trebuit să întrevină mai mult ca în anul precedent, înmulțindu-se numărul crimelor cu 17.937. Acest *agio*, corăspunde cam la 60%. Simptomul acesta îngrozitor, se esplică prin aceea, că în urma războaielor din Balcani, a apăsător tot mai grav criza economică. Lipsa de circulare a banilor, a nădușit orice întreprindere. Numărul oamenilor, cari tângesc fără lucru a crescut în mod înspăimântător și crimele contra averii private, au sporit într'un singur an cu șaptezeci procente. Va fi un motiv al acestei apariții ce te pune pe gânduri, de bună seamă și cel espus în raport despre criza-economică, Dar judecând mai departe ne vine să credem, că aici rădăcina răului zace în slăbirea *in-birii* și a *credinții* creștine, oamenii orbiți de egoism, trec fără se observe pe Lazar lipsit.

Așa se produce abisul tot mai mare și neînțelegerea, între diferitele clase ale societății.

Aviz. Damele și domni, cari vor participa la congresul *Uniunii Femeilor Române din Ungaria*, să binevoiască a anunța cel mult până în 5 Iunie n. a. c. și a se îngriji cu posibilă grăbire de bilete pentru concert și reprezentatie teatrală.

Observăm că la masa din 9 Iunie oferită delegatelor poate participa și alt public, solvind taxa cuvertei. Taxa cuvertei pentru o masă e de Cor. 4.50.

Bilete pentru concert și teatru se vând la *Librăria Arhidiecezană* și seara la cassă. Sibiu la 31 Mai 1914.

Biroul Reuniunii Femeilor Române din Sibiu.

Furtună cu grindină. Primim următoarele: În 28 Mai a. c. pe la orele 9 seara un uragan cumplit urmat de ghiață de mărimea ouălor de găină s'a de deslănțuit asupra comunei Urisiul de jos venind dinspre apus miazăzi în; în cale a trecut peste comunele ambele Sidrieșuri, Telec, Nadășa, Chiheriul de jos, Urisiul de jos, Șerbeni, Sânmihai, Chinces, Orșova, Ibănești și Hodac — toate comune românești.

Sămănăturile până aci destul de frumoasă, au fost distruse cu desăvârșire, pomelul care încă era destul de promițător, a rămas ca pârilit de foc. În restimp de o jumătate de oră cât a durat furtuna, fulgerile aveau un aspect îngrozitor, încât populația era tare înspăimântată.

Privind urmările dezastrului inima ni-se strânge de durere, mai ales că deja am trecut peste trei ani răi în urma căreia mulți au luat bățul pribegiei, emigrând în România și America, ca să poată suținea pe cei de acasă — acum mulți iar să gata de drum — după ce acasă numai este nice o nădejde de bine.

Pagubile sunt foarte mari, dar mai mare și mai cumplită va fi lipsa ce așteaptă pe bieții locuitori, căroro inimile generoasă ar trebui să le întindă mâne de ajutor!

Societatea celor grași. Primarul Parisului a primit zilele trecute o rugare foarte interesantă. Rugarea a fost trimisă de „Societatea celor grași“, căci în capitala de pe malul Senei, este și o atare societate. Se plâng oamenii aceștia bine hrăniți, că nu-s destul de largi ușile dela autobuse și tramvaie, căci se vede, că au fost croite după mai subțirei. De aceea societatea cere de urgență, să se lărgească ușile, căci „și cei grași sunt tot așa de buni alegători și cetățeni, ca și cei slabi“, motivează în rugarea lor. Noroc, că nu sunt și pe la noi tramvaie!

Biblioteca academiei române.

În luna Aprilie 1914 s'au consultat de 539 cititori 1575 volume și broșuri tipărite; de 57 cititori s'au consultat 251 manuscripte, 660 documente, 9 cărți vechi românești (1508—1830)

Colecțiunile Bibliotecii au sporit în această lună cu 399 volume și broșuri, 196 numere de reviste române, 315 reviste străine 3 atlase și hărți, 7 stampe și portrete, 22 volume manuscripte, 34 documente, 5 fotografii, 1 album, 709 foi volante, — note muzicale, 132 obiecte de muzeu și — monete.

Biblioteca e deschisă în fiecare zi de lucru pentru cărțile tipărite dela 8 ore dimineața până la 6 seara, pentru manuscripte și documente dela 8 la 12 și dela 1 la 6.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Pertractările cu acuzele în contra preotului abia s'au sfârșit la 8^{1/2}. A trebuit să ajungem seara la Budești. N'a gustat nime de pe masa bogată întinsă deja de bună vreme, cauzându-se prin aceasta mare supărare Dlor și Dșoarelor, cari atât au ostenit cu ea.

Incepuse deja a se însera, când am plecat spre:

Budești—Budfalva,

ca la 3 km. de Sârbi. În cale fiind noapte nu multe am putut observa. În capul satului așezat la poalele Gutinului era o poartă fără inscripție și steaguri. Ne așteptau vre-o 20 Români cu luminări. Indată după aceea ca la 40 Evrei, iar cu luminăr. Mulțimea de popor s'a luat după noi cu luminările aprinse. Era interesant să vezi, cum se stâng una câte una luminile, până se văd în întunec. Lângă biserică, care e pe un deal țâpiș o poartă triumfală, ca și care n'a fost până acum, cu emblema Ungariei în mijloc, de două laturi 2 stegulețe în colorile patriei, mai ascunse în frunze, de laturi 2 ștergere foarte frumoase de a bisericii. Mulțime imensă cu luminări aprinsă înșiruită pe deal până la biserică. Erau o priveliște interesantă și mișcătoare.

Vorbește curatorul românește. Invățătorul, nici cel dela școala de stat, nici cel confesional n'au vrut să vorbească românește, căci s'au temut. Suim pe coasta țâpișă la biserică. E spațioasă, destul de luminoasă.

Biserica din Budești, din Joseni s'a făcut, cum se spune în anul Domnului 1471; iar cea din Suseni 1610.

După litie la 9^{1/2} ore am mers la preotul Victor Gyenge, foarte departe pe o ulicioară bolăvănoasă, ca cea din Călinești. Seara târziu s'a auzit, că în Bârsana a fost ploaie mare, văile au eșit, au mănât mai multe case și au înecat oameni.

14 Iulie—Luni

la 8 ore se începe sf. Liturghie sub ceriul liber, aproape de biserică loviți de soare. A predicat Rs. Domide cu textul: «Intinde-ți mâna și s'a făcut sănătoasă, ca cea-laltă». Popor a fost mult. S'au cuminecat 350 și au sărutat crucea 1050. Oamenii nu sunt așa frumoși, ca cei din Călinești, dar mai frumoși, ca cei din Sârbi. După Liturghie Preasfinția Sa vizitează biserică din Suseni, sau așa numiții «Vințești».

Vizitație canonică.

Intr'aceea se face vizitație canonică fiind preot: Victor Gyenge, iar curatori: D. Marinca Dobjoc, I. Berinde alui Vasile, V. Pop alui Ioan, G. Berinde alui Ioan, I. Cudrici, A. Burueți, I. Bud alui Vasile, Alexă Tibil alui Cozma, I. Beserman, V. Birlea, I. Mihályi, G. Chindriș alui Onuc, Chirilă Muntean.

Se constată, că prot. esibitor e din 1891, protocolul șed. curatoratului nu este, cel postal din 1897; protocol despre predici și cateheze nu este. Matriculele botezaților, cununaților, morților dela 1788. Circularele episcopoești din 1868. Ziarul bisericii din 1879. Averele în bani 703 cor. 92 fil., 3 acții la «Maramurășana» 300 cor., în obligațiuni private 4709 cor. 86 fil.

Biserica și școala au obligațiuni de rentă 27,100 cor. Scoptrându-se cassa nu s'au aflat banii gata mărturisiti, iar curatorii s'au obligat, că în termen de 8 zile să depună remanența de cassă și să facă ladă ferecată. Porțiunea canonică e 45 jugh. cat. 423 st. □, averea imobilă a școlii 1 jugh. 375 st. □. Contribuția o plătește biserica. Bisericile sunt de lemn în stare bună cu 42 rânduri veșminte.

În biserica din Joseni se află: 1. Evanghelie. București, 1895. 2. Apostol. Blaj, 1802. 3. Octoich mare. 1742. 4. Apostol. Blaj, 1878. 5. Cazanie. Iași, 1643. sub Vasilie Voivod. 6. Octoich. Râmnic, 1742. 7. Catavasier. Blaj, 1762. 8. Pentecostariu. București, 7250 dela facerea lumii. 9. Ceaslov. Viena, 1793. 10. Evanghelie. Blaj, 1776. 11. Mineiu slavon, manuscris. 12. Polistava. Blaj, 1808. 13. Psaltire rusească. 14. Triod. București, 1747. În biserica din Suseni sau Vințești se află: 1. Biblia. Blaj, 1795. 2. Ceaslov. Rădăuți, 1745. 3. Chiriadronion. Belgrad 1699. 4. Evanghelie. București, 1760. 5. Pentecostariu. Râmnic, 1743. 6. Triod. Blaj, 1771.

Biserica din Joseni e de 18^{1/2} m. lungă, 8^{1/2} lată. Cea din Suseni 19 m. lungă, 7 m. lată.

Casa parohială de lemn, cu 6 încăperi, grajd, șură, colesnă, coteț. Școala e de lemn, necorăspunzătoare legii, neprovăzută cu cele trebuincioase. Locuința învățătorului de lemn, cu 4 încăperi, 2 grajduri, șură, colesnă. Edificiile nu sunt asigurate. Grădina de pomărit comunală. Cruci în hotar 10, susținute de biserică și credincioși.

Preotul are, ca răscumpărare de lectical 724 cor., uzura după obligațiune de stat de 18,000 cor. Are apoi pentru botez 2 cor., cununie 10 c., prohod mare 6—40 cor., mic 6—10 cor., feștanie 2—4 cor., deslegare 4 cor., maslu 2—4 cor., misă 1 c. 68 fil. și 1 cor. 20 fil., pomelnic 1 cor. Cantorul are lectical 1 cor., pentru cununie 1 cor. 80 fil., prohod mare 1 cor. 20 fil. —8 cor., mic 1 cor. 20 fil.—2 cor., maslu 40—80 fil., feștanie 40—80 fil., misă 20—32 fil. Invățătorul se subscrie: «Ladislau Kupcsa», om tânăr altcum absolut cu mare greu, abia de câțiva ani.

Parohia Budești este una dintre cele mai vechi. În 1699 aicea a ținut săbor Vlădica Stoica cu preoții din Maramurăș contra Unirii. Ca posesiune boierească încă se amăneste în diplomele cele mai vechi, începând dela 1361, formând parte intergrantă a moșii boerești împreună cu celelalte comune de pe Valea Coseului. Locuitorii sunt dar nobili vechi și încă credincioși în număr de 2079, după conscrierea preotului din 29 Maiu 1913. După conscrierea oficioasă 1910 au fost 2461 locuitori, dintre cari 2065 gr.-cat., iar Români 2057, 8 gr.-cat. s'au mărturisit de maghiari. Au fost apoi 447 Izraeliți, 127 rom.-cat. 3 ref. și 1 gr. or. După naționalitate 461 Nemți, 123 Unguri, 1 Ruthean, ceilalți Români. A scrie și ceti știau 232. Ungurește 290. Locuiau în 582 case, mai toate de lemn. Hotarul comunei e 12,770 jugh. cat. Din acesta are composoratoriul 3627 jugh. 1214 st. □ cosător și pășune 359 jugh. 456 st. □ laolaltă 3987 jugh. 70 st. □. Pășunea o folosesc Români pentru suma bagatelă de 5 cor. anual pentru o vită, iar după o oaie 20 fil. Evreii au cosător și arător 1030 jugh. cat. În anul trecut însă Români au cumpărat mult pământ dela ei. Români au arător și cosător 7842 jugh. 2300 st. □. Din aceste 202 jugh. 981 st. □ e proprietatea Dlui Petru Mihályi din Serasău. Teodor Ciceu din Budești are 119 jugh. 600 st. □. G. Pop. 120 jugh. 618 st. □. Averele alor 27 inși variază între 35—53 jugh., laolaltă cam: 2685 jugh., iară restul e a celorlalți locuitori din Budești, Zileri nu sunt mai mulți de 10 și aceia veniți de aiurea. Cei din Budești, cari au mai puțină avere merg la lucru de pădure și mine de cărbune din țară.

În privința culturală stau mai slab, ca peste tot în Maramurăș. Se spune, că abia 60—80 știu scrie și ceti din 2079. Statistica oficioasă statorește însă 232.

Mumele boerilor din Budești sunt cam următoarele: Berinde, Ciceu, Chindriș, Ardelean, Marinca, Petran, Uretyet (?) (Urechiat), Pop, Mihályi, Flutar, Florea, Tibil, Borodi, Gruieț, Tămaș, Ciuc, Hordoban, Cupcea, Beliu, Bud, Duma, Jomolean, Berciu, Mihoc, Fejér, Dotea, Farkaș, Opris, Dunca, Herskovits, cu soția Ileana Borodi, Ciple, Rad, Uova, Rișco, Blaj, Ghergheli, Bîrlea, Mariș, Negrea, Manailă, Toporan, Marchiș, Muntean, Zsoltán, Bechișan, Timoc, Roșca, Beserman, Ciuc, Kovács. Zsurzs (?) (Georgiu), Gledea, Cicio, Demian, Cozma, Boi, Moldovan, Román, Molnár, Hodor, Ungurean, German, Puiccar, Godja, Russ, Tupița, Știop, Cortilean, Ilcaș, Bontoș, Fluțan, Gyenge. Mai numărească e familia: Berinde, Marinca, și Pop. E interesant, că nu ocură de loc familia: Pinteia cu toate că cum spune d-l Mihályi pg 561: »Familia Pinteia și-a dovedit nobilitatea înaintea comitatului în anii 1763—1768. Din aceasta familie s'a tras vestitul haiduc: Gregorie Pinteia eroul baladelor populare, († 1703, și astăzi să păstrează cămeșa și coiful de Zale ale eroului în biserica din Budești Josani. Coiful nu este însă întreg. Familia Bud încă are foarte puțini reprezentanți, deși dela aceasta familie par'că și-a tras comuna numele. Dintre familii, cari mai există are Berinde Ion 9, Chirilă Marinca 9, Florea Fluțar 9, P. Berinde 9, P. Chindriș 10, I. Meriș 9, G. Berinde 9, I. Petrariu 9, I. Molnár 9, Șt. Toporan 10, Tămaș Irină 9, I. Tămaș 10, T. Chindriș 9, T. Kovács 9, Ion Tămaș 10, Beserman Iános 9, Fl. Dunca 9 și V. Gyenge 10 membri în familie.

La 3 1/2 plecăm la:

Breb—Bréb,

pe valea Marei în protopopiatul Marei. Venind dela preotul cărnim la stânga la deal până deasupra Ocnei. Avem îndărăpt și înainte priveliște admirabilă. Din Budești, așezat în vale se întinde încă un deal cu tufis, apoi poiană, până sub dealul, ce trece la Capnic-baia. În stânga vale plină de tufisuri mici poieni până sub Gutin, cere se ridică maiestros, ca un uriaș, sfârșindu-se, ca un cap de sphinx. Brebul e așezat pe un deluț imediat sub Gutin. Casele și inșas biserica abia se văd dintre arbori. Durere însă, că numai puțini sunt fructiferi. Coborând în jos la poarta triumfală, fără inscripție și steag, Bineventează învățătorul V. Doroș, românește. Câțiva tineri cântă un un fel de cor „să trăiască“. Satul e împrăștiat, ca și celelalte, casele nevăruite. Inaintăm și coborând pe o uliță strămtă, umbrită de arbori fructiferi. Spre biserică coborim. Pe școala nouă, frumoasă steag în colorile patriei. Pe poarta dela casa parohială de asemenea, pe poartă triumfală lângă biserică nu e, ci din contră atárnă câteva pantlici potrivite în treicolor românesc. Rugăciunile dela litie se fac în curtea bisericii, după cari predică Rs. Domide. Popor a fost mult. E mai simpatic și mai sănătos decât în Sirbi și Budești. Umblă multe femei cu opinci, frumos pregătite. La sărutarea sf. cruci s'au prezentat 770.

Vizitație canonică.

După litie se face vizitație, fiind preot Nicolae Doroș, iar curatori: P. R. Bud, I. Pop alui Gavrilă, M. Sima, P. Pop, I. Pop alui Laurențiu, G. Pop alui Ioan, At. Pop, D. Bud, S. Visovan, I. Paul, G. Bota, G. Dunca, V. Bud alui Petru. Se constată, că protocolul esibitor e din 1894, al ședințelor curatoratului din 1911, al senatului școl. din 1902, cel postal din 1901. Protocol despre predici și cateheză din 1901—1913. Matriculele botezătorilor, cununaților și morților dela 1790—1913. Circularele episcopicești din 1867. Ziarul bisericii din 1866—azi. Averele în

bani 115 cor. 75 fil., în obligațiuni private 14,700 cor. 10 fil. Porțiunea canonică 68 jugh. cat. 949 st. □. Averele imobile a școlii 533 st. □. Contribuția o plătește biserica și școala. Biserica e de lemn, închinată sf. Arhangheli; Mihail și Gavril. E zidită înainte de anul 1531, reparată la 1715, restaurată apoi din nou la 1864, când s'au adaus altarul și cu stranele cântăreților. În 1890 s'a făcut turnul, s'a pictat din nou toată biserica. E de 19 m. lungă, 7 lată. Are 26 rânduri veșminte. Se află apoi în ea: 1. Evanghelie. Blaj, 1776. 2. Liturghier. Iași, 1759; acesta are scrisă la început rugăciune pentru binecuvântarea tămăiei. 3. Antologhion, II. ed. Râmnic, 1745. 4. Apostol I. ed. Blaj, 1767. 5. Octoich. Blaj, 1865. 6. Molitevnic I. ed. Râmnic, 1788. 7. Psaltire. Iași, 1757. 8. Ceaslov I. ed. Iași. 9. Octoich I. ed. Buda, sub Francisc I-ul. 10. Catavasier. Blaj, sub Petru Pavel Aron, un format foarte mic. 11. Triod I. ed. Iași, 1747. 12. Pentecostar I. ed. București, 1743. 13. Sf. Scriptură. Blaj, 1795.

Casa parohială e de lemn cu 5 încăperi, 2 grajduri, șură, 2 cotețe. S'a zidit sub actualul preot la 1903 cum și școala frumoasă la 1912, care a costat 14,207 cor. 51 fil. Școala e de cărămidă corespunzătoare legii, înzestrată cu toate recvizitele de lipsă.

Locuința învățătorului are 5 încăperi, grajd, coteț. Edificiile sunt asigurate la «Transylvania». Grădina de pomărit comunală. Cruci în hotar sunt 7 și le susțin credincioșii. Poporul concurge cu 550 cor. pentru susținerea școlii.

Preotul are lectical o mierță de cucuruz, 1 de ovăs, o zi de lucru cu jugul sau 2 zile cu palma. Pentru botez 2 cor., maslu 2 cor., cununie 12 cor., prohod mare 12—32 cor., mic 2—6 cor., misă 2 cor., deslegare 2 cor.

Cantorul lectical 80 fil., pentru cununie 2 cor., prohod mare 2 cor. 40 fil.—6 cor. 40 fil., mic 40 fil.—1 cor. 20 fil., misă 40 fil., maslu 40 fil.

Plânsoarea credincioșilor, zelul preotului, numărul locuitorilor.

După vizitație s'au prezentat câțiva credincioși înaintea Arhireului și au cerut, provocându-se la sărăcie — să li-se reducă lecticalul și stolele. Preasfinția Sa și-a exprimat mirarea, că chiar față de un preot atât de piu și zelos cum e Nicolae Doroș vin cu atari plângeri. Le arată apoi cum tuturor slujbașilor se ridică plățile, ba chiar și prețul zilelor de lucru și atunci cer, că la preot să i-se împrumuteze competența. Și altcum reducerea nu s'ar putea face fără învoirea comisiei congruale. Credincioșii scuzându-se, că n'au nimic contra persoanei preotului, fără ei nu pot plăti se liniștesc la cuvintele Arhireului.

Preotul Nicolae Doroș e în Breb din 2 April 1901 și a desvoltat o activitate foarte frumoasă, atât pe teren bisericesc, cât și cultural. Prin activitatea sa și a fratelui său a ajuns, că vre-o 50 inși cetesc regulat foi românești. Pagubă, că acum fiind vădov și pensionându-se fratele său V. Doroș, învățător n'a voit să rămână singur în Breb, ci s'a cerut de capelan în Sighet, unde a și fost denumit. Acum denumit de preot în Breb e Victor Komán, care după activitatea sa din Călinești, unde a fost mai înainte nu e speranță să continue activitatea frumoasă a antecesorului său, cu toate că le are pe toate de-agata. În Călinești avea abia 63 știutori de carte, până când în Breb deja în 1910 au fost 517. Locuitori în Călinești au fost 1778, iar în Breb 1687. Dintre acești din Breb au fost 1485 gr. cat., iar Români 1470, 15 s'au mărturisit deci de altă naționalitate. E 1 rom. cat. și 1 Maghiar, 203 Izraeliți și tot atâta Nemați.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Orosz vagy román kéz? Sub acest titlu dl Ludovic Lakos, arhivar în Oradea-mare, a scos de sub tipar un studiu de 54 p., asupra atentatului comis în Dobrițin. În douăsprezece capitole rezumă întreg atentatul criticându-l din punct de vedere istorico-psihologic. Acest studiu ne interesează și pe noi mai de aproape, într'u cât după comiterea atentatului, aproape întreagă presa maghiară învinovăția mai mult pe români, că ei ar fi fost făptuitorii atentatului dela Dobrițin.

Dl Lakos arată dela început că autorul atentatului este a se căuta în Rusia. Și motivul atentatului e curat religioasă. Acesta o documentează dânsul cu multe date istorice, dintre cari unele dovedesc, că pe lângă scopul religioasă pentru care s'a comis acest atentat sunt de a se cânta și alte motive politice. Aduce apoi mai multe date referitoare la singuraticile atentate săvârșite în diferitele state europene. Cele mai multe s'au săvârșit în Rusia și în consecință autorul celui dela Dobrițin încă trebuie căutat acolo.

Încât privește pe români, arată că armele cu cari s'au luptat românii, a fost: singur presa și cuvântul, deși au avut motiv să se folosească în decursul vremilor și de arme necinstite, socotind numai procesul Memorandului și alte asemenea acestuia, apoi asupririle ce le-au îndurat în Ungaria. Ca încheere atrage atenția românismului să nu se prea împretinească cu Rusia, ca nu cumva cununa de mirt pe care princesa Olga o va duce în România să fie pentru noi — în viitor o relicvie tristă și dureroasă. Cartea se poate procura la tipografia „Béres és Hed” din Oradea-mare și costă 2 cor.

Legea nouă despre alegerea deputaților. Indrumări pentru poporul român, prețul 50 fil.

Noua lege pentru alegerea deputaților. Învățături și îndemnuri pentru sătenii noștri. Prețul 20 fil.

PARACLISUL, carte de rugăciuni și cântări bisericești întocmită pentru tinerime. Blaj 1913. Tipografia Seminarului teologic gr. cat. — Cu plăcere atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra acestei cărți, care este întocmită, ce e drept, pentru tinerime, dară poate fi întrebuințată cu mare folos și de adulți, mai ales de membrii reuniunilor „mariane”. Chiar și preoții vor afla în aceasta carte mare ajutor în pregătirea tinerimii la primirea sfintelor taine. Ea, pe lângă o introducere frumoasă și instructivă despre rugăciune, conține: Rugăciuni de dimineața și de seară, întreagă Rânduiala Canonului de mângăiere cel mic (Paracelisul) către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Apoi urmează învățături amănunțite și limpezi despre s. Mărturisire (mărturisirea generală) și s. Cuminecătură și rugăciuni corespunzătoare la primirea cu vrednicie a tainelor acestora. Rugăciunile diverse au în vedere deosebitele noastre

lipse sufletești și trupești. Dintre cântări se cuprind în „Paracelis” toate cântările dela s. Liturghie, troparele sărbătorilor mai mari și ale versurilor și încheie cu „Doxologia cea mare”.

Această cârticică cu un cuprins bine ales și atât de bogat costează numai 30 fil. Recomandăm cu toată căldura răspândirea ei. Se poate procura dela *Librăria Seminarială din Blaj*.

Biblioteca „Unirii”.

1. *Ben Hur*, sau zilele lui Mesia de Levis Valace, 2 vol. 2:90
2. *M. Eminescu, Studiu critic* —90
3. *Câteva momente din începutul bisericii române*, de C. Auner —20
4. *Nume de familie la românii din Ungaria*, de Alesiu Viciu —12
5. *Din viața lui I. Micul*, de M. Străjan —16
6. *Albertina*, povestire de Dr. V. Bojor —30
7. *Cestiuni din dreptul bis. unite p. I. II.* 3:40
8. *Cele două fețe ale lumii*, de Nicu —30
9. *Ziua deșteptării*, de Aurel Fodor —16

Biblioteca din Blaj.

1. Vestitorii credinței vol. I. —24
2. Impresii —24
3. Sfânta Casă din Loreto —24
4. Floricele din rain —24
5. Calea spre fericire —30

Sigile conform cercularului consistorial 1408/1914.

1. Sigil pentru școala primară . . . 3:20
1. „ „ „ de repetiție . . . 3:20
1. Perină pentru sigile . . . 1:—
1. Sticlă negreală . . . —28
1. Șipet (cutia pentru sigile) . . . 3:20
(Când se comandă șipetul numai e nevoie de perină).

Librăria seminarială, Blaj.

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul frecat 2:20 cor.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la *Librăria sem. teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul tabloului cor. 1:50 fil.

Se află de vânzare.

Portretul Escelenției Sale **Dr. Y. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — 1.10 cor.

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială*.

Istoria bisericească pentru școlile elementare greco-catolice de Stef. Roșian. Prețul 50 fil. + 5 fil. porto.

În editura librăriei C Sfetea: *Ștefan cel mare și Turcii* de I. Ursu și se află de vânzare la principalele librării din capitală și provincie. Prețul lei 4:—.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I. Didactică pastorală f. 8° 408 pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica f. 8° 586 pag. 5:40 cor. Sunt indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela *Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj* cu prețul 9:50 cor.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4:30 cor. fco. Mărimea icoanelor 4^b/₇₀ cm.

Posta Administrațiunii

Am primit și chităm abonamentul dela: *Gr. S. Șimleu-Maladia* pe 1914 pătărul al doilea. — *Ohaba (Făgăraș)* pe 1914. — *Ilembac* pe 1914 sem. 1-iu. — *Béld* pe 1914 sem. 1-iu. — *Cârța* pe 1914 sem. 1-iu. Rugăm a se regula și restanța din trecut. — *Ocnisoara* pe 1914. — *Gogan* pe 1914. — *Dateș* pe 1913. — *Cașolț* pe 1914. — *Petelea* pe 1/12 1912—10/1 1914. — *Comana-de-jos* pe 1914 sem. 1-iu. — *Urșiu-de-jos* pe 1/7 1911—1/7 1912. Posta se va schimba. — *Hodac* pe 1/9 1912—31/12 1913. — *Bothaza* pe 1913 sem. 1-iu. — *Vulturul. D. S.-Mărtin* pe 22/4 1913—22/4 1914. — *Greovaș* pe 1/3 1913—1/3 1914. — *Noghiorid* pe 1914. — *Măgări* pe 1914 sem. 1-iu. — *Mikószilvás* pe 1914. — *Ghirbom* pe 1/7 1903—31/12 1904. Vă rugăm a continua. — *Coșlar* pe 1914 sem. 1-iu. — *Bobota* pe 1912 sem. 1-iu. Specificare a mers separat. — *Năsăud* pe 1892—1/7 1896. — *Giuluș* pe 1914. — *Cașva* pe 1914. — *Sotelec* pe 1912. — *Bârcea-mare* pe 1/7 1907—1/12 1908. — *Beiu* pe 1914. Binevoii a regula și anii din 1/7 1908—31/12 1912. — *Târnavă* pe 1/3 1906—1/4 1908.

Proprietar, editor: **Emil Tatar.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruița.**